

samt skjótari, at vera við til at leyslata »möguleikarnar« í náttúru menniskjunnar, og bera fram »tað fulla málið av lagnum menniskjunnar á jörðini, hennara innara viðfödda fyrirumini.«

I.

Tey evni, sum úrmæla menniskjur fram um øll onnur sløg av lívi, eru tilsamans kend sum andi menniskjunnar; dugurin at hugsa er hansara týðningarmesta eyðkenni. Hesi evni hava gjørt menniskjurnar førar fyri at byggja upp siðmenningar og at gera evnisbundin framstig. Men hetta eina hevur ongantið gjørt anda menniskjunnar nøgdan. Hennara gátuføra náttúra dregur hana til at fara út um royndarinnar mark, til at toygja seg eftir ósjónligum ríki, móti tí ytsa veruleikanum, tí ósannkenniligu veruni, ið verður nevnd Gud. Teir átrúnar, sum roð av andliga lýsandi persónleikum hava givið menniskjunum við ávisum millumbilum, hava verið tann fyrsti og fremsti liðurin millum mannaættina og tann ytsa veruleikan. Teir hava leiðbeint menniskjurnar og fínkað evnini til at rokka andligum framburði samstundis sum samfelagsligum.

Eingin álvarssom roynd at fáa rættlag á viðurskipti manna, eingin roynd at fáa í lag heimfrið kann koyra átrúnar til viks. Skilningur og úttíning menniskjunnar av átrúna er ómetaliga stórur táttur í søguni. Ein frálíkur søgufroðingur lýsti átrúna sum ein »eginleika í náttúru menniskjunnar«. At spillingin av hesum eginleikanum hevur volt so nógván hurlivasa í samfelagnum og stríð í menniskjum og millum menniskjur kann ikki nokkast; men rættssinnaður eygleiðari kann heldur ikki byggja burtur frá tí stóru ávirkan, sum religiún hevur havt á tað livandi bráði hjá siðmenningini. Haraftur er sýnt við beinleiðis ávirkan hennara á lógir og moral, at tá talan er um samfelagsliga reglu, kann hon ikki verast fyrirtuttan.

Viðvíkjandi átrúna sum samfelagsmegi skrivur Bahá'u'lláh: »Átrúni er tað størsta av øllum amboðum til at fáa skil á i h eiminum og til ta friðarligu naktanina fyri øll, sum dvelja í honum«. Ávisandi til myrkingina ella spillingina av átrúnum, skrivur Hann: »Myrkist lampa átrúnans, verður úrsítilið óskil og erkymling, og ljós reinlyndisins, rættvisunnar, friðarins og spektarinna heldur uppat við at lýsa.« Bahá'í »spillingin av menniskjulegu náttúruni, mannminskanin

Alheimshús rættvisunnar á Karmel-fjallinum, Haifa

í menniskjulegum atburði, uppløysn og niðurbrotning av menniskjulegum stovnum, sýnir seg undir slíkum umstøðum á sin versta og andstyggiligasta hátt. Lyndið mannminskar seg, álitið verður skakað, megi agans linkað, roddin hjá tí menniskjulegu samvitskuni tagnar, kenslan av sama og skomm myrkist, hugmyndirnar um ábyrgdarskenu, samanhald, semju og trúfesti verða forbronglaðar og djúpastu kenslurnar av friðsemi, gleði og vón slókna so við og við.

Mannaættin er komin í sera hættisliga ósemjusstøðu og má tí hyggja at sær sjálvum, at sinum egna vansketni, at teimum lokkitoðum, ið lurtað hevur verið eftir, við tí fyri eyga at finna orøkina til misskiljingarnar og rundveltingina, sum eru góðtikin í navni átrúnans. Tey ið blint og sjálsókið hava hildið fast um sína serstøku rætttrúgv, su hava tvingað skeivar og ósambarligar tulkningar av Guds orði upp á viðhaldsfólk síni, bera tunga ábyrgd av hesi rundvelting, ið er sett saman av óektaðum forðingum millum trúgv øðrumegin og vanligt vit og skil hinumegin, millum visindi og átrúna. Tí eftir reiðiliga kanning av veruligu orðberingunum hjá grundarunum av teimum stóru religiúnunum og teimum samfelagsligu umhvørvi, har teir kunngjørdur sín boðskap, er einki at finna, sum kann stuðla tí klándri og teimum forðómum, ið hava órógváð átrúnaðarligu samfeløg menniskjunnar og tiskil øll viðurskipti manna.

Læran at vera móti øðrum eins og vit ynskja, at onnur skulu vera móti

okkum, sum á ymiskan hátt er endurtikin í øllum teimum stóru átrúnunum, leggur herðing á omanfyrenevndu eygleiðing á tveimum punktum: hon ger upp ta moralsku støðuna, tað friðarskapandi í øllu mhesum religiúnunum, uttan mun til hvar tær eru komnar fram ella nær; og hon ásannar eindarsjónarmiðið, teirra týðningarmesta lydniseyðkenni, sum mannaættin í síni ósamanhangandi søgulugu áskoðan hevur misskilt og vanmett.

Hovdu menniskjurnar sæð sínar felags Lærarar í sanna ljósi teirra: sum amboð fyri eini siðmenningandi gongd, høvdu tær fingið væl meira gagn av boðskapinum, teir fluttu hvor aftan á annan. Men tað gjørdur tær tíværri ikki.

Uppgeisningin av fanatiskum átrúnaligum ivari, ið nu fer fram í nógvum londum, kann ikki skoðast á sum annað enn mønubrestir. Sjálvt lyndið í hesum ógvísiga og niðurbrotandi fyrirbrigdi vitnar um tann andliga húsangang, tað umboðar. Tí eitt tað lagnasta og syrgiligasta eyðkennið í tí núverandi útbrotinum av trúarlígar fanatisku er, hvussu hon í hvørjum einstøkum fóri ikki bert gravar burturundan teimum andligu virðinum, ið tilstuðla eind mannaættarinnar, men harafturat teimum framúr moralsku sigrinum, júst tann átrúnin hevur vunnið, sum hon letst at tæna.

Hvussu so livgevandi megi átrúnin hevur verið í søgu menniskjunnar, og hvussu so dramatisk tann núverandi vekingin av ágangandi trúarfanatisku enn er, so eru átrúni og átrúnaligir stovnar í nógv tiggjuáraskeið av fleiri og fleiri fólkum mett lítlan og

ongan týðning at hava fyri høvuðsspurningarnar hjá nýmótans heiminum. Ístaðin hava tey valt sær ta livsnjóttandi veiðina eftir evnisligari naktan ella at fylgja menniskjumiðaðum hugmyndafrøðum, ið skulu bjarga samfelagnum undan tess eyðsýndu meinum. Men tíverri, hesar hugmyndafrøðir hava ikki verið á hugaðar fyri eind mannaættarinnar ella at økja um samanhald millum ymisk fólkasløg. Ístaðin hava alt ov nógvur teirra havt lyndi til at guddómleggja statir, roynt at lagt restina av mannaættini undir eina tjóð, rasu ella støtt, roynt at koyrt niður alt kjak og hugskotaskifti. Ella hava tær í koldum miskunnarloysi givið svøltandi milliónir upp til marknaðarskipan, sum so týðiliga ger støðuna verri hjá meirlutanum av mannaættini, meðan smáir bólkir fáa möguleika at liva í marglæti, sum forfedrar okkara neyvan hava droymt um.

Hvussu syrgiligrir er listin ikki yvir óektaðar religiúnir, sum teir heimsklóku hava skapað í okkara tíð. Rímarfasti úrskurður søgunnar viðvíkjandi virðum teirra er íesandi í teimum ovurstóru vónsvikum hjá heilum íbúgvamongdum, ið hava lært at lagt seg á knæ framman fyri alturum teirra. Eftir fleiri tiggjuáraskeið við alsamt meira afturhaldsleysari valdsútníng av teimum, ið hesum lærum fyri at takka hava fingið ræðið í menniskjulegum viðurskiptum, eru fruktirnar tey samfelagsligu og búskaparligu brek, sum plága allar heimsparter í seinastu árum 20. aldar. Aftanfyri allar hesar sjónligu plágur liggur tann

andligi skaðin, vit siggja speglaðan í likasæluni, sum hevur gripið meirlutan av menniskjum í øllum londum og í slökking av vónarneistanum í hjartanum á milliónum av blóðfátækum og ræddum fólkum.

Tí er nú uppá, at tey, ið prædika trúarsetningar materialismunnar, antin tey koma úr eystri ella vestri, antin talan er um kapitalismu ella sosialismu, leggja fram roknskap fyri ta moralsku forsetu, tey hava dittað sær til at framt. Hvar er »tann nýggi heimur«, hesar hugmyndafrøðir hava lovað? Hvar er hugsjónin um al-tjóða frið, tær hildu uppá sin alsk við? Hvar eru frambrotini til nýggjar leiðir innan mentunarliga uppvinning gjøgnum upphavjan av hesi ella hasi rasu, tjóð ella støtt? Hvið okkur tann stóri meirlutin av heimsins fólk stóðugt djúpari niður í hungur og eynd, meðan stjórnaðarleiðararnir ráða yvir slíkum ríkidømi, at hvørki faróarnir, keisararnir ella enn-tá hjálandaveldini í nýttjandu öld kundu droymt um tað?

Vit finna retturnar, ið føða ta skeivu fatan, at menniskjur eru óbetandi sjálvkærar og ágangandi, eina mest í dyrdargerðini av veiðini eftir evnisligum góðlutum, sum

bæði er upphav og felags eyðkenni fyri allar hesar hugmyndafrøðir. Her er tað, at grundin má verða ruddað til at byggja upp nýggjan heim hóskandi fyri eftirkomarar okkara.

Í ljósinum av royndum okkara er ikki hepnast teimum tilfarsligu fyrirmyndunum at nektta tørv mannaættarinnar, og tað krevur eina falsleysa sannkenning av, at eitt raskligt tillag má gerast fyri at finna loysnir til tey nivandi vandamálini hjá hesum knøttinum. Tey ótolandi viðurskiptini, ið súrga samfelagið, vitna um felags miseyðning hjá øllum — umstøða við lyndi til at økja heldur enn at minka um órættin allar vegir. Tað er eyðsýnt, at tørvurin fyri felags til-tøkum er sera átrókandi. Hetta er fyrst og fremst ein spruningur um haldstøðu. Vil mannaættin halda fram á villingar-rásini og halda fast um avdóð hugtøk og haldleysar niðurstøður? Ella vilja leiðarar hansara, uttan mun til hugmyndafrøði, stiga fram og við avgjörðum vilja samráðast í sameindari leitan eftir haldgóðum loysnum?

Tey, sum leggja lag í framtíðina hjá mannaættini, gera beint við at grunda á hesi ráð: »Tá ið vit uppbyggja, at háttvirðar hugsjónir og gamlir stovnar, samfelagsligar lærur og trúarsíðir, ikki longur gagnast meirlutanum av mannaættini og eru hildin uppat við at tæna tørvinum hjá eini mannaætt, ið alla tíðina mennist, so lat tey beinast av vegnum og burturvisast til skuggaheimin av hinum avdóðum og gloymdu lærum. Hvi skulu hesi ting, í einum heimi, sum er undirgivin tí óbroytiligu lógini um broyting og niðurgang, vera undantikin tí viknan, ið neyðtúriviliga má koma oman yvir ein og hvønn menniskjuskaptan stovn? Tí lógir og reglur, eins væl og politiskar og samfelagsligar lærur, eru eins skaptar til tess at tryggja áhugamála mannaættarinnar sum heild; menniskjurnar skulu ikki verða krossfestar fyri at varðveita onkra serstaka lóg ella læru.«

